

A HUNGARIZMUSOK FOGALOMKÖRI CSOPORTOSÍTÁSA A KÁRPÁTALJAI RUSZIN IRODALOMBAN

Bárányné Komári Erzsébet

Terminológiai kérdés

A kárpátaljai keleti szláv nyelvjárások a galíciai és a bukovinai ukrán dialektusokkal nyelvjárási kontinuumot képeznek, vagyis dialektológiai szempontból ezek a mai értelemben vett ukrán nyelv nyelvjárásai. Az ukrán nyelvterület zömétől való hosszas, 1944-ig tartó politikai különállás miatt azonban itt az irodalmi nyelvi fejlődés más úton haladt, mint az ukrán nyelvterület más részein. A helyi nyelvjárások alapján itt ugyanis lokális irodalmi nyelv is kialakult: a kárpáti ruszin. Ez a ma is több országban művelt irodalmi nyelv a kisebb szláv irodalmi nyelvek ismert szakértője, Aleksandr Duličenko tartui szlavista felosztása szerint a szláv periférikus mikro-nyelvek közé tartozik (Дуличенко 1998, vö. magyar nyelvű ismertetését is: Zoltán 2001; legújabban a kárpáti ruszinról történeti perspektívában összefoglalóan vö. Дуличенко 2008). A továbbiakban tehát **ruszin nyelven** ezt a regionális irodalmi nyelvet értjük, míg a kárpátaljai keleti szláv dialektusokat **ukrán nyelvjárásoknak** nevezzük. (A *kárpáti ruszin* terminusban a *kárpáti* jelző az egykori magyar Délvidéken, később Jugoszláviában, majd a mai Szerbiában és Horvátországban beszélt *bács-szerémi ruszintól* való megkülönböztetést szolgálja, amelynek a nyelvjárási alapja nem ukrán, hanem kelet-szláv. Mivel tanulmányunk csak a kárpáti ruszint érinti, a továbbiakban ezt a pontosító jelzőt elhagyjuk.)

A jövevényszavak fogalomköri vizsgálata

A jövevényszavak fogalomköri vizsgálata elsősorban nyelvészeti feladat, mert megvilágítja a kölcsönzés extralingvális hátterét, adalékokat szolgáltat az átadás-átvétel konkrét körülményeinek tisztázásához, választ ad arra a kérdésre, hogy a szókincs mely rétegének elemei milyen úton-módon kerültek be az adott nyelvbe, és szemléletesebbé teszi, hogyan ment végbe az érintett népek nyelvi érintkezésének folyamata (Dezső 1989: 42). Bakos Ferenc (1989: 67) véleménye szerint a jövevényszó-kutatás a feltárt anyag fogalomköri rendezése nélkül ma már szinte elképzelhetetlen.

A kérdés kutatástörténetéből

A kárpátaljai ruszin (Csopey használatában **rutén**) nyelvjárások hungarizmusai fogalomköri csoportosításának úttörője Csopey László volt (1881: 292–293). Az általa gyűjtött hungarizmus-anyagot öt fogalomkörbe sorolta: 1. törvénykezés és polgári élet; 2. katonaság; 3. műszerek, gazdasági eszközök, házi edények; 4. iparosok, ipari és kereskedelmi cikkek; 5. állás, foglalkozás, tiszt. Továbbá vannak példák a következő tárgykörökből is: ingóságok, ingatlanok, ételfélék, állatok, ásványok, növények, ruhaneműek és dísz tárgyak elnevezései, szellemi állapotot és tulajdonságokat kifejező szók (Csopey 1881: 293). Petro Lizanec véleménye szerint a Csopey által javasolt osztályozás nem teljes és eléggé felületes, továbbá a szerző „mindazokat a lexikális hungarizmusokat gyűjtötte és csoportosította fogalomkör szerint, amelyek az erőszakos magyarosítás következtében hivatalos forrásokból, nem pedig az életvitel, a mindennapi élet közvetlen nyelvi kapcsolatainak eredményeképpen kerültek az ukránok nyelvébe”, amit részben azzal indokol, hogy a kereskedelmi szókincsből Csopey 91 szót adatolt, a gazdasági eszközök és házi edények megnevezései között mindössze 40 szót (Lizanec 1970: 92). Lizanec érveivel ellentétben a törvénykezés, a polgári élet, illetve a katonaság szókincsét csupán 36 hungarizmus képviseli (a hivatali élet fogalomkörébe sorolhatjuk még az állás, foglalkozás, tiszttség fogalomköréből a *béres*, *gyilkos*, *hóhér*, *ispán*, *napszámos*, *polgár*, *számadó*, *szobalány* szavakat is, de mennyiségileg ez nem számottevő a körülbelül négyszáz magyar szóhoz képest). A kereskedelmi szókincs bőségét pedig igazolja az a tény, hogy az átadó nyelv civilizációs fejlettségét tekintve magasabb fokon áll az átvevőnél.

Mazuch Ede (1896: 298) három fogalomkörbe sorolja a magyar jövevényszavakat, amelyet Ungváron tanítványai szókincsé alapján gyűjtött össze: 1. ruhaneműek; 2. gazdasági kifejezések; 3. bútorok, házi eszközök. Megjegyzi, hogy igen sok magyar szó került a „ruténba” a hivatalos érintkezés révén.

Részletes fogalomköri csoportosítást mutatott be munkájában Mokány Sándor (Мокань 1977). 25 fogalomkörbe sorolja a máramarosi ukrán nyelvjárás magyar jövevényszavait: 1. rokoni kapcsolat és megszólítások; 2. emberi tulajdonságok; 3. foglalkozási ágak; 4. munkaeszközök; 5. lakóhely; a ház és részei; 6. ruházat és lábbeli; 7. dísz tárgyak és szépségápolás; 8. étel; 9. állatvilág, állattenyésztés; 10. növényvilág, földművelés; 11. a fa ki-

termelése, készletezése és tutajozása; 12. borászat; 13. vadászat és halászat; 14. természet; 15. közlekedési eszközök; 16. állami és társadalmi élet; közigazgatás, perrendtartás; 17. katonai szakkifejezések; 18. művelődés, iskola; 19. kereskedelem, számlázás; 20. mértékek; 21. dohányzás; 22. szórakozás és játék; 23. betegség, gyógykezelés; halál; 24. vallás, hiedelmek és szokások; 25. szitkok; 26. különböző; a kézi szövészek és a rokka részei.

P. Lizanec szerint Mokány nem megfelelően csoportosítja a hungarizmusokat (vö. Лизанец 1976: 90). Egy-egy tematikai csoport, például a 16. (állami és társadalmi élet, közigazgatás és perrendtartás) Lizanec szerint túlságosan tág; néhány tematikai csoport pedig, például a 21. (dohányzás), a 25. (szitkok) nagyon szűk (Uo.: 90). A rokoni kapcsolatok; lakóhely; a ház és részei; ruházat és lábbeli; dísz tárgyak és szépségápolás; ételek szókinccse Lizanec szerint összevonhatók egy, az életvitel szókinccse fogalmkörébe.

Egy kárpátaljai ukrán falu idegen eredetű szókinccsének fogalmkörébe csoportosítása is tárgyát képezte a jövevényszó-vizsgálatnak. Száldobos (ukr. Стеблівка) falu szókinccsének vizsgálata során Vasyl' Oros 11 fogalmkörbe sorolja a magyar jövevényszavakat: 1. a gazdaság és háztartás szókinccse; 2. terület, hely, lakóhely, eszközök; 3. ruha, a ruha részei és a díszítés szókinccse; 4. étel, étkezési helyek, ital; 5. növény- és állatvilág; 6. foglalkozás; 7. állami és katonai szókinccs; 8. közlekedési eszközök; 9. cselekedetek és folyamatok; 10. tulajdonságok; 11. más szófajok (Opoc 1997).

A P. Lizanec javasolta, 29 fogalmkörrel felvevő hungarizmus-csoportosítás lényegesen részletesebb az előbbieknél, amelynek a szerző által megfogalmazott fő célja az, hogy kiemelje a magyar jövevényszavak legnagyobb csoportjait (2180 hungarizmus) a kárpátaljai ukrán nyelvjárások szókinccsében és ezzel megszabja azoknak a reáliáknak a fő körét, amelyeket ezek a szavak jelölnek (Lizanec 1970: 94). A szerző mindegyik tematikai csoporthoz megadja az oda tartozó szavak százalékos mennyiségét. Fontosnak találjuk ezt közölni ahhoz, hogy pontos képet kapjunk a nyelvjárásokban és a szépirodalmi művekben előforduló magyar jövevényszavak arányáról:

1. ábra: A kárpátaljai ukrán nyelvjárásokban előforduló hungarizmusok száma-adatai, illetve százalékos aránya (Forrás: Лизанец 1976: 106).

A tematikai csoport megnevezése	A lexémák száma	Százalékos arány
1. Az életvitel szókinccse	500	22,9 %
2. Emberi sajátosságok, tulajdonságok. Az emberek leggyakoribb cselekedeteinek megnevezései	185	8,5 %
3. A kapcsolattartás módjai. Közlekedés. Híradás	160	7,3 %
4. Mezőgazdaság	105	4,8 %
5. Dohánytermesztés	70	3,2 %
6. Természeti jelenségek. Domborzat, hegydomborzat, vízrajz	60	2,8 %
7. Termelési szakszavak	95	4,4 %
8. Népi meteorológia	40	1,8 %
9. Kereskedelem	60	2,8 %
10. Pénzügy(ek)	40	1,8 %
11. Igazságszolgáltatás	55	2,5 %
12. A társadalmi és politikai élet szókinccse	85	3,9 %
13. Iskola, oktatás és irodai tartozékok	40	1,8 %
14. Sport és különféle játékok	55	2,5 %
15. Hadügy	70	3,2 %
16. Egészségügy	60	2,8 %
17. A népköltészet szókinccse	15	0,7 %
18. Vallás, hiedelmek és szokások	40	1,8 %
19. Ének, zene, tánc	30	1,4 %
20. Növényvilág	80	3,6 %
21. Szőlőtermelés	45	2,1 %
22. Kertészet	60	2,8 %
23. Erdészet és fafeldolgozás	20	0,9 %
24. Állatvilág	95	4,4 %
25. Az állatok tulajdonságai	30	1,4 %
26. Vadászat	10	0,5 %
27. Halászat	15	0,7 %
28. Határozószók	35	1,6 %
29. Segédzőszók	25	1,1 %
Összesen:	2180	

Egy korábban megjelent egyetemi jegyzetben (vö. Lizanec 1970: 94–112) eltérő fogalomkörü csoportosítást tapasztaltunk: itt hiányzik a dohánytermesztés és népi meteorológia fogalomkörü csoport, a határozószók és segédzők (viszonyzó, indulatszók) egy csoportba kerültek. Az egyetemi jegyzetben olvasható 6. (mesterségek, szakmák szókinccse) és 7. (munkaeszközök) csoporttal ellentétben az 1976-ban megjelent monográfiában a termelési szakszavak összesített fogalomkörbe vannak sorolva, továbbá hiányzik a mérték és színek fogalomkör, a határozószók és segédzők pedig külön fogalomkört képeznek.

A főcsoportokat P. Lizanec további alcsoportokra osztotta, így, például, az életvitel szókinccse fogalomkörben 14 alcsoportot különböztet meg: 1. ház a gazdasági épületekkel és részeivel; 2. a szobák díszítése, bútor és más háztartási cikkek; 3. világítás, kemence, tűzhely; 4. ruha; 5. szövet; 6. a szövet, ruha és az ember díszei; 7. tisztálkodás; 8. lábbeli és részei; 9. házi edény; 10. élelmiszerek és azok elkészítése; 11. kekszfélek, különböző cukrászati termékek és azok elkészítése; 12. italok és elkészítésük; 13. rokonság, sógorság és családi kapcsolatok; 14. hónapok (vö. Лизанец 1970: 92–95).

Rot Sándor (1989: 378–385) 17 fogalomkörbe sorolta az ukrán nyelv, illetve a kárpátaljai nyelvjárások hungarizmusait, amely szűkebb, de lényegében azonos a Lizanec-féle (1976) csoportosítással.

A nyelvjárási szókinccs mellett értékes adatokat szolgáltat az írásos emlékek hungarizmusállományának fogalomkörü csoportosítása is. Dezső László (Дэже 1961: 139–152; Dezső 1989: 42–48) a XVI–XVIII. századi kárpátukrán nyelvemlékek magyar jövevényszavait öt fő fogalomkörbe sorolja: 1. feudális-paraszti gazdálkodás; 2. állami szervezet és társadalmi berendezkedés; 3. ipar, foglalkozások, szakmák; 4. életvitel; 5. elvont fogalmak. Megállapítása szerint a kárpátaljai ukrán írásbeliség emlékei az életvitel szókinccséből tartalmazzák a legtöbb magyar kölcsönelemet. Az ide tartozó szókinccset alcsoportokra osztotta: ruházkodás; a lakóházzal és berendezésével kapcsolatos szókinccs; konyhai eszközök, ételek megnevezései; szórakozás; egészségi állapot (Dezső 1989: 47–48). A Dezső L. által felsorolt fogalomkörü csoportok korlátozott mennyiségét P. Lizanec (Лизанец 1976: 91) elsősorban azzal magyarázza, hogy a kárpátaljai írásos emlékekben hungarizmusok csak csekély számban találhatók. Dezső is utal arra, hogy körülbelül ötszáz lexikai hungarizmust gyűjtött össze, azonban a XVI–XVIII. századi kárpátukrán nyelvemlékek magyar elemeinek száma ennél több (vö. De-

zsó 1989: 3). A XVII. századi írásos emlékek hungarizmusait I. I. Feketa vázolta fel téziseiben (Фекера 1977). A leggyakrabban előforduló hungarizmusok szemantikai csoportosítását négy pontban mutatja be: 1. közhasználatú szavak; 2. a mindennapi élethez fűződő szavak; 3. termeléssel és a hivatással kapcsolatos szavak; 4. társadalmi-politikai étellel kapcsolatos szavak.

Az irodalomban előforduló hungarizmusok fogalomkörü csoportosítását P. Lizanec (Лизанець 1965a) végezte el Oleksander Duchnovyč XIX. századi kárpátaljai író művei alapján. A Duchnovyč műveiben adatolt 27 hungarizmust öt fogalomkörbe sorolta: 1. a paraszti életmód szókinccse; 2. a feudális-gazdasági rendszer és a parasztagzdálkodás szókinccse; 3. a fizikai és morális emberi sajátosságok és a külső tulajdonságok szókinccse; 4. a hadkötelezettség szókinccse; 5. növény- és állatvilág. Lizanec megjegyzi, hogy Duchnovyč csak a népnyelven írott művekben folyamodott a hungarizmusok használatához, a „könyvstílusban” a hungarizmusok használatát tudatosan kerülte (Uo.: 55). Ugyancsak Lizanec egy másik tanulmányában (Лизанець 1965b: 71–75) Myhajlo Tomčanj műveiben az általa vizsgált 32 szót öt fogalomkörbe sorolja: 1. a parasztháztartás szókinccse; 2. foglalkozások és tisztségek megnevezései; 3. katonai szókinccs; 4. az ember külső és szellemi tulajdonságainak szókinccse; 5. a pénz- és a földmérés szókinccse.

Az ukrán népmesék hungarizmusait V. J. Vasovčyk 10 fogalomkörü csoportba sorolta: 1. az adminisztratív élet szókinccse; 2. élelmiszer és elkészítésének folyamata; 3. ruházat és részei; 4. háztartási eszközök és más tárgyak; 5. vallás és hiedelem; 6. foglalkozás és cselekvések; 7. minőségjelzők; 8. rokoni viszony; 9. állatvilág; 10. orvoslás. A csoportok nagyobb része az életvitel szókinccséhez sorolható. Ez arról tanúskodik, hogy a népmesékben többnyire az életvitel szókinccse honosodott meg (Васовчик 1982: 122).

A bemutatott fogalomkörök alapján látható, hogy a magyar nyelvi hatás a kárpátaljai ukrán nyelvjárásokra az élet minden területén megmutatkozik, legnagyobb arányban a hétköznapi élet szókinccsében. A fogalomkörök bősége ezt bizonyítja. Ám a szerzői csoportosításokban az egységesség nem mutatható ki.

A szépirodalmi művek hungarizmusainak csoportosítása fogalomkörök szerint

Kniezsa István (2000) megállapította, hogy a rutén (azaz ruszin – B. K. E.) nyelvre gyakorolt magyar hatás jelentékeny, alig van olyan fogalomkör, amelyben a magyar szavak egész sorát ne találánk meg.

Kutatásaink szerint a szépirodalomban előforduló hungarizmusok fogalomkörökbe való csoportosítása szűkebb, mint a nyelvjárásokban. A máramarosi ukrán nyelvjárásokban (vö. Мокань 1977) körvonalazott fakitermelés, -készletezés és -tutajozás; borászat; természet; kézi szövőszék és a rokka részei, illetve szitkok fogalomkör példái az irodalomban csak csekély számban van vagy egyáltalán nincs jelen. Figyelembe véve Kárpátalja egész területe magyar jövevényszavait, megállapítottuk, hogy a hungarizmusok fogalomköri palettája bővül még a dohánytermesztés; a népi meteorológia; a pénzügyek; a népköltészet; a szőlőtermesztés; a kertészet és a halászat csoporttal (vö. Лизанец 1976: 89–108). A Lizanec-féle nyelvjárási fogalomkörök anyagának csupán egy része került be az irodalomba, ahogyan a XVI–XVIII. századbeli írásos emlékek hungarizmusai sem teszik ki e korszak magyar jövevényszavainak teljes állományát (vö. Дэже 1961: 139–140). A nyelvjárási hungarizmus gyűjteményanyagából majdhogynem teljesen ismeretlenek a fiatal nemzedék számára a kapcsolattartás módjai, a közlekedés, a híradás; a pénzügy(ek); az igazságszolgáltatás; a társadalmi és politikai élet; az iskola, az oktatás és az irodai tartozékok; a hadügy és a magyarból átvett termelés szakszavai (Лизанец 1976: 108). Az irodalomban is csak csekély számban van jelen e fogalomkörök szóanyaga.

A fogalomköri csoportosítás során figyelembe vettük a poliszémia jelenségét. Ennek következtében egy hungarizmus akár több csoporthoz is tartozhat. Az irodalmi művek hungarizmus-állományát a következő fogalomkörökbe soroltuk (a tanulmány nagy terjedelmének elkerülése érdekében a szöveggörnyezetet – amely több, korábban megjelent tanulmány tárgyát képezi – itt mellőzzük; vö. pl. Барань-Комари 2005, 2008; Барань-Комари 2008; Барань 2009).

1. Az életvitel szókincse

1.1. ruházat: будюго́ви ‘bugyogó’ < m. *bugyogó*, N. *bugyugóц* ‘ua.’ (ukr. жіночі труси), бунда ‘bunda’ < m. *bunda* ‘ua.’ (ukr. шуба), вігáн, вігáно ‘viganó’ < m. *viganó* ‘ua.’ (ukr. плаття), гáлір, гáлірь ‘gal-

lér' < m. *gallér* 'ua.' (ukr. *комір*), **гáті** 'gátya' < m. *gátya* 'ua.' (ukr. *штани*), **жеб** 'zseb' < m. *zseb* 'ua.' (ukr. *кишеня*), **ка́бат** 'kabát' < m. *kabát* 'ua.' (ukr. *пальто*), **ка́лап** 'kalar' < m. *kalar* 'ua.' (ukr. *капелюх*), **кы́пень** 'köpeny' < m. *köpeny* 'ua.' (ukr. *плац*), **надрáги** 'nadrág' < m. *nadrág* 'ua.' (ukr. *штани*), **пóндьола** 'pongyola' < m. *pongyola* 'ua.' (ukr. *жіночий халат, капот*), **ря́ндя** 'rongy' < m. *rongy* 'ua.' (ukr. *ганчірка, лахміття*), **та́лпа** 'talp' < m. *talp* 'ua.' (ukr. *підощва*), **у́єш, ву́йош** 'ujjas' < m. *ujjas*, N. *újjas, újas, ujjos* 'ua.' (ukr. *піджак із сукна, куртка*);

1.2. kelme: ба́ршонь, ба́ршун 'bársony' < m. *bársony* 'ua.' (ukr. *бархат*);

1.3. díszítmények: богрй́да 'bokréta' < m. *bokréta*, N. *bokréita* 'ua.' (ukr. *букетик*), **бо́йтиця, бо́йти** (pl. t.) 'bojt' < m. *bojt* 'ua.' (ukr. *шкіряні шнури для прикраси*), **ма́шлик** 'masni' < m. *masni*, N. *masli* 'ua.' (ukr. *бантик*), **па́нтлика, па́нтлик** 'pántlika' < m. *pántlika* 'ua.' (ukr. *стрічка*), **то́ртош** *fn* 'ondolálás' < m. N. *tartóús* 'ua.' (vö. ukr. *ірод. завивка*), **ціф́рований** 'cifra' < m. *cifra* 'ua.' (ukr. *оздоблений*), **чі́лінго́в** 'csilingelő' < m. *csilingelő* 'ua.' (ukr. *дзвіночок*);

1.4. lábbeli: бокáнчі 'bakancs' < m. *bakancs* 'ua.' (ukr. *грубі черевики*), **бочко́ри** 'bocskor' < m. *bocskor* 'ua.' (ukr. *постоли*), **ранцо́ваний** 'ráncos (csizma)' < m. *ráncos* 'ua.' (ukr. *складчастий*), **чі́жма, чий́жми, чі́жми** 'csizma' < m. *csizma*, N. *csizma* 'ua.' (vö. ukr. *чоботи*);

1.5. élelmiszerek, italok és dohányáru: ба́гов 'bagó' < m. *bagó*, N. *bagóci* 'ua.' (ukr. *жувальний тютюн*), **ба́ра́цка, боро́цквá** 'barack' < m. *barack* 'ua.' (ukr. *абрикос*), **гомбо́вці** 'gombóc' < m. *gombóc*, N. *gombócs* 'ua.' (ukr. *кулька з тіста, пампушка*), **гу́ляш-ле́веш** 'gulyásleves' < m. *gulyásleves* 'ua.' (ukr. *суп-гуляш*), **гу́рка** 'hurka' < m. *hurka* 'ua.' (ukr. *сорт домашньої ковбаси (суміш каші з потрохами або кров'ю), кров'янка*), **дога́н** 'dohány' < m. *dohány*, N. *dohán* 'ua.' (ukr. *табак*), **ка́вий** 'kávė' < m. *kávė*, N. *kávėj* 'ua.' (ukr. *кава*), **карала́ба** 'karalábé; Brassica oleracea var. gongloides' < m. *karalábé* 'ua.' (ukr. *кольрабі*), **кочо́ня** 'kocsonya' < m. *kocsonya* 'ua.' (ukr. *холодець*), **кру́мплі** 'burgonya; Solanum tuberosum' < m. *krumpli* 'ua.' (ukr. *картопля*), **ле́веш** 'leves' < m. *leves* 'ua.' (ukr. *суп*), **ле́квар** 'lekvár' < m. *lekvár* 'ua.' (ukr. *повидло, варення*), **ма́йош** 'májás' < m. *májás vagy véres hurka* 'ua.' (ukr. *ліверна ковбаса*), **но́ронч** 'parancs' < m. *parancs* 'ua.' (ukr. *апельсин*), **о́ща** 'ostya' < m. *ostya*, N. *oscsa* 'ua.' (ukr. *вафля*), **паради́чка** 'paradicsom; Solanum lyso-

persicum L.' < m. *paradicsom* 'ua.' (укр. *помідор*), *пасу́ля* 'raszuly; Phaseolus L.' < m. *raszuly*, *bab* 'ua.' (укр. *квасоля*), *пе́жгів* 'pezsgő' < m. *pezsgő*, N. *pezsgőji* 'ua.' (укр. *шампанське вино*), *па́прика*, *попříга* 'paprika; Capsicum annuum' < m. *paprika*, N. *porpriga* 'ua.' (укр. *стручковий перець*), *ра́тота* 'rántotta' < m. *rántotta*, N. *rátota* 'ua.' (укр. *ячня*), *рішкáша* 'rizs', < m. *rizskása*, N. *riskása* 'ua.' (укр. *рис*), *фа́нка*, *фа́нок* 'fánk' < m. *fánk* 'ua.' (укр. *пончик*, *пампушка*), *шетемені*, *шітемені* 'sütemény' < m. *sütemény* 'ua.' (укр. *містечко*), *шóвдарь*, *шóвдырь* 'sertéscomb' < m. N. *sóvdar* 'ua.' (укр. *окіст*), *шо́йт* 'disznósajt' < m. *disznósajt* 'ua.' (vö. ukr. irod. *сальтисон*): (укр. *сир*);

1.6. edények: *ка́нта* 'kanta' < m. *kanna*, N. *kanta* 'ua.' (укр. *бідон*), *канчу́в* 'kancsó' < m. *kancsó*, N. *kancsóu* 'ua.' (укр. *кухоль*), *коршу́в* 'korsó' < m. *korsó*, N. *korsóu* 'ua.' (укр. *бутель*), *ла́бош* 'lábos' < m. *lábos*, N. *lábos* 'ua.' (укр. *низька каструля*), *палачі́нтóвка* 'palacsintasütő' < m. *palacsintasütő*, m. N. *palacsintavas* 'ua.' (укр. *сковорода*), *по́га́р*, *пу́га́р* 'pohár' < m. *pohár* 'ua.' (укр. *чарка*), *та́нір*, *та́нір* 'tányér' < m. *tányér*, N. *tányír* 'ua.' (укр. *тарілка*), *те́пша*, *те́пші* 'tepsi' < m. *tepsi* 'ua.' (укр. *сковорода*), *фа́нджа*, *фа́нжа* 'findzsa' < m. *findzsa* 'ua.' (укр. *чашка з фарфору*);

1.7. ház és a házhoz tartozó kellékek, helyiségek: *геренда́*, *геренда́* 'gerenda' < m. *gerenda* 'ua.' (укр. *балка*, *сволок*), *емелéтовий* 'emeletes' < m. *emeletes* 'ua.' (укр. *поверховий*), *капу́ра* 'kapu' < m. *kapu* 'ua.' (укр. *ворота*), *каштéль*, *каштíль* 'kastély' < m. *kastély* 'ua.' (укр. *палац*), *лу́гош* 'lugas' < m. *lugas* 'ua.' (укр. *альтанка*), *пала́нок* 'palánk' < m. *palánk* 'ua.' (укр. *огорожа з дошок*), *сала́ш* 'szállás' < m. *szálláshely* 'ua.' (укр. *нічліг*), *сала́ш* 'lőistálló' < m. *szállás* 'нічліг' (vö. ukr. irod. *стайня*), *турна́ц* 'tornác' < m. *tornác* 'ua.' (укр. *танок*), *ту́рня* 'torony' < m. *torony* 'ua.' (укр. *вежа*), *ша́тор* 'sátor' < m. *sátor* 'ua.' (укр. *намет*);

1.8. rokoni kapcsolatok és megszólítások: *а́по* 'apa' < m. *apa* 'ua.' (укр. *батько*), *ба́чі* 'bácsi' < m. *bácsi* 'ua.' (укр. *дядько*), *бора́т* 'barát' < m. *barát* 'ua.' (укр. *друг*, *товариш*), *кіша́ссоня* 'kisasszony' < m. *kisasszony* 'ua.' (укр. *панна*, *дівчина*), *ні́йні* 'néni' < m. *néni*, N. *néjini* 'ua.' (укр. *жінка*), *по́йтáшка* 'pajtás' < m. *pajtás* 'ua.' (укр. *друже*, *приятель*), *рі́гов* 'kiabáló nő' < m. *rigó*; *Turdus ericetorum philomelos*, N. *rigóu* 'дрізд' (укр. *лайлива жінка*), *фа́йта* 'fajta' < m. *fajta* 'ua.' (укр. *під*, *вид*), *фа́ті(у)в* 'fiú' < m. N. *fattyú* 'fiú' < m. N. *fattyú* 'молодий хлопець'

(ukr. *хлопець*), **фійочкам** (megszóllítás) 'fiacskám' < m. *fiacskám* 'ua.' (ukr. *синочку*), **фіріспор** 'vmire alkalmatlan ember' < m. *fűrészpor*, N. *fi-részpor* (ukr. *людина, нездатна до чого-небудь*), **цімбор, цімбора, цім-бора** 'cimborá' < m. *cimbora* 'ua.' (ukr. *друг, товариш*), **шаркань** 'veszekedős asszony' < m. *sárkány*, (ukr. *лайлива жінка*), **шóвгор, шóвгор** 'sógor' < m. *sógor*, N. *sóigor* 'ua.' (ukr. *шурин*);

1.9. használati cikkek: **буділарош** 'bugyelláris' < m. *bugyelláris*, N. *bugyilláros* 'ua.' (ukr. *гаманець*), **гатіжак** 'hátizsák' < m. *hátizsák* 'ua.' (ukr. *рюкзак*), **гóмби(и)ця, гóмбічка** 'gomb' < m. *gomb* 'ua.' (ukr. *гу-дзик*), **дійжа** 'dézsa' < m. *dézsa*, N. *déjzsa* 'ua.' (ukr. *дерев'яний цебер*), **дугóвка** 'dugó' < m. *dugó*, N. *dugóу* 'ua.' (ukr. *корок*), **жачкú(ó)в** 'zacs-kó' < m. *zacs-kó*, N. *zsacs-kóу* 'ua.' (ukr. *мішок, мішечок, кульок*), **лáвор** 'lavór' < m. *lavór*, N. *lavor* 'ua.' (ukr. *тазик*), **лáда** 'láda' < m. *láda* 'ua.' (ukr. *великий дерев'яний ящик*), **лампáш** 'lámpás' < m. *lámpás* 'ua.' (ukr. *ліхтар*), **ланц** 'lánc' < m. *lánc* 'ua.' (ukr. *ланцюг*), **лепедіóв** 'lepedó' < m. *lepedó*, N. *lepedóу* 'ua.' (ukr. *простирадло*), **манкúв** 'mankó' < m. *man-kó*, N. *man-kóу* 'ua.' (ukr. *милиця*), **палачінта** 'vasnehezék' < m. *palacsin-ta* 'млинці' (vö. ukr. іrod. *вага, яку кладуть на капусту для закваски у бочку*), **пáрна** 'párna' < m. *párna* 'ua.' (ukr. *подушка*), **таплóвка** 'rénz-tárca' < m. *tapló*, N. *taplóу* 'труг' (ukr. *гаманець*), **шáргань** 'sárhányó' < m. *sárhányó* 'ua.' (ukr. *брудозахисне крило*), **шпáрга** 'spárga' < m. *spár-ga* 'ua.' (ukr. *мотузок*), **шпáргийт, шпор** 'spór' < m. *sparhelt*, N. *spóur* 'ua.' (ukr. *грубка, груба*);

1.10. hónapok: **новéмбер** 'november' < m. *november* 'ua.' (ukr. *листопад*), **октóвбер** 'október' < m. *október*, N. *októuber* 'ua.' (ukr. *жов-тень*), **септéмбер** 'szeptember' < m. *szeptember* 'ua.' (ukr. *вересень*), **фебруáр** 'február' < m. *február* 'ua.' (ukr. *лютий*), **януáрський** 'januári' < m. *januári* 'ua.' (ukr. *січневий*);

1.11. földterület: **бíрток** 'birtok' < m. *birtok* 'ua.' (ukr. *маєток*), **йовсáг** 'jóság', m. N. *jóuszág* 'földbirtok', 'ua.' (ukr. *маєток, обійстя*), **керт** 'kert' < m. *kert* 'ua.' (ukr. *город*), **кíшкерт** 'kiskert' < m. (*virágos*)-*kert*, *kiskert* 'ua.' (ukr. *палисад*), **кóцка** 'kockára osztott földterület' < m. *kocka* 'квадратик' (ukr. *квадратна земельна ділянка*), **тéлек** 'telek' < m. *telek* 'ua.' (ukr. *земельна ділянка під забудування*);

2. Személynevek

2.1. női nevek: **Боріша** ‘Boris’ < m. *Boris*, hivat. *Borbála* (ukr. hivat. *Варвара*), **Єржіка** ‘Erzsike’ < m. *Erzsike*, hivat. *Erzsébet* (ukr. hivat. *Єлизавета*), **Жофіка** ‘Zsófiika’ < m. *Zsófiika*, hivat. *Zsófia* (ukr. hivat. *Софія*), **Жу́жі** ‘Zsuzsi’ < m. *Zsuzsi*, hivat. *Zsuzsa* (ukr. hivat. *Жужа*), **Котія** ‘Kati’ < m. *Kati*, hivat. *Katalin* (ukr. hivat. *Катерина*), **Ма́рго** ‘Margó’ < m. *Margó*, hivat. *Margit* (ukr. hivat. *Маргіт*), **Мо́нція** ‘Manci’ < m. *Manci*, hivat. *Mária* vagy *Margit* (ukr. hivat. *Марія*, *Маргіт*), **Мо́рішка** ‘Mariska’ < *Mariska*, hivat. *Mária* (ukr. hivat. *Марія*);

2.2. férfi nevek: **А́рпі** ‘Árpi’ < m. *Árpi*, hivat. *Árpád* (ukr. hivat. *Арпад*), **Бе́йла** ‘Béla’ < m. *Béla*, N. *Bejla* (ukr. hivat. *Ада́льберт*), **Го́бі** ‘Gabi’ < m. *Gabi*, hivat. *Gábor* ‘ua.’ (ukr. hivat. *Га́врило*), **Дю́рі** ‘Gyuri’ < m. *Gyuri*, hivat. *György* (ukr. hivat. *Юрі́й*), **Дю́сій** ‘Gyuszi’ < m. *Gyuszi*, hivat. *Gyula* (ukr. irod. *Юлі́й*), **Йо́вжка** ‘Jóska’ < m. *Jóska*, N. *Jóuska*, hivat. *József* (ukr. hivat. *Йосун*), **Йо́нчі** ‘Jancsi’ < m. *Jancsi*, hivat. *János* (ukr. hivat. *Іван*), **Ло́ці** ‘Laci’ < m. *Laci*, hivat. *László* (ukr. hivat. *Василь*; az ukrán hivatalos közvéleményben a m. *László* személynevet *Василь* névvel helyettesítik hangtani közelség, de nem etimológiai azonosság alapján), **Пі́шта** ‘Pista’ < m. *Pista*, hivat. *István* (ukr. hivat. *Степан*), **Ті́бій** ‘Tibi’ < m. *Tibi*, hivat. *Tibor* (ukr. hivat. *Тібор*), **Фе́рко** ‘Ferkó’ < *Ferkó*, hivat. *Ferenc* kicsinyített alakja (lat. *Franciscus*) (ukr. hivat. *Федіп*; az ukrán hivatalos közvéleményben a m. *Ferenc* személynevet *Федіп* névvel helyettesítik hangtani közelség, de nem etimológiai azonosság alapján), **Шо́ні** ‘Sanyi’ < m. *Sanyi*, hivat. *Sándor* (ukr. hivat. *Олександр*);

3. Emberi testrészek, tulajdonságok

3.1. emberi testrészek: **ба́вўси**, **баўса(ы)** ‘bajusz’ < m. *bajusz* ‘ua.’ (ukr. *вуси*), **бі́мбовка**, **лі́мбов** ‘férfi nemi szerv’ (eufemizmus) < m. *bimbó*, N. *bimbóу* (ukr. *чоловічний статевий орган*), **копо́ня** ‘koronnya’ < m. *fej* ‘ua.’ (ukr. *голова*, *черепа*), **ла́ба** ‘láb’ < m. *láb* ‘ua.’ (ukr. *нога*), **лампа́ш** ‘fej’ < m. *lámpás* ‘lхтар’ (vö. ukr. irod. *голова*), **шо́вдарь** (anat.) ‘comb’ < m. N. *sóudar* ‘окіст’ (ukr. *стегно*);

3.2. belső tulajdonságok: **банá** ‘bánat’ < m. *bánat* ‘ua.’ (ukr. *сум*, *горе*), **ба́торность**, **ба́торство** ‘bátorság’ < m. *bátorság* ‘ua.’ (ukr. *смівлівість*), **бе́тяр** ‘betyár’ < m. *betyár* ‘ifjú levante’ (ukr. *юнак*), **битáнга** ‘bitang’ < m. *bitang* ‘ua.’ (ukr. *нечесний*, *єхидний чоловік*, *волоцюга*), **би-**

тангіський 'bitang-' < m. *bitang* 'ua.' (укр. розбійницький), **бізівний** 'megbízható' < m. *megbízható* (укр. надійний), **бімбов** 'gyenge képességű ember' < m. *bimbó*, N. *bimbó* (укр. людина з обмеженими здібностями), **валівшний**, **валушний** 'való, alkalmas (személyről)' < m. *való* (укр. здатний), **галіба**, **галіба** 'galiba' < m. *galiba* 'ua.' (укр. клопіт), **гівер** 'haver' < m. *haver* 'ua.' (укр. дружок), **гунцут** 'huncut, ravasz ember' < m. *huncut* 'ua.' (укр. хитрун, шахрай), **гунцут-вілаг** 'huncut ember' < m. *huncut világ* 'ua.' (укр. хитрун, шахрай), **гурка** 'felfújta béka' < m. 'hurka' (vö. укр. ірод. ображена людина), **живан** 'zsivány' < m. *zsivány* 'ua.' (укр. розбишака, шибеник), **іпний** 'ép' < m. *ép*, N. *ier* 'ua.' (укр. здоровий), **кедв**, **кедва** 'kedv' < m. *kedv* 'ua.' (укр. настрої, бажання), **кедвешний** 'kedves' < m. *kedves* 'ua.' (укр. люб'язний), **кенешний**, **кіняшний** 'kényes' < m. *kényes* 'ua.' (укр. вибагливий), **кешервешний** 'keserves' < m. *keserves* 'ua.' (укр. бідопашний), **кофа** 'cserfes nő' < m. *kofa* 'ua.' (укр. балакуча баба), **ларма** 'lárma' < m. *lárma* 'ua.' (укр. шум), **лєгінь**, **лігінь** 'legény' < m. *legény* 'ua.' (укр. хлопець, парубок), **лігіньовий** 'legényes' < m. *legényes* 'ua.' (укр. молодий), **лотрош** 'rabló' < m. *lator* 'негідник' (укр. розбійник), **лінгарь**, **лынгарь** 'lingár' < m. *lingár* 'ua.' (укр. гультай, негідник), **лынгарьоватый** 'lingárkodó' < m. *lingárkodó, tétlenkedő* 'ua.' (укр. ледарюватий), **люшта** 'lusta' < m. *lusta* 'ua.' (укр. лінивий), **маргуватий** vulg. *tn* 'buta' < m. *marha* (ember) 'ua.' (укр. туна людина), **міриг** 'méreg' < m. *méreg*, N. *míreg* 'ua.' (укр. злість), **мийригашний** 'mérger' < m. *mérger, ideges* 'ua.' (укр. нервовий, злий), **смар** 'buta ember' < m. *szatár; Equus asinus* 'осел' (укр. туна людина), **сілгамошний** 'szélhámos' < m. *szélhámos, csaló* 'ua.' (укр. шахрай), **сиринчлівий** 'szerencsés' < m. *szerecsés* 'ua.' (укр. везучий, щасливий), **фаратшág** 'fáradtság' < m. *fáradtság*, N. *fáradtság* 'ua.' (укр. втома), **фараліваний** 'fáradt' < m. *fáradt* 'ua.' (укр. втомлений), **фіріс-пórський** 'alkalmatlan' (укр. нездатний), **фрасоватий** 'frászos' < m. *frászos* 'ua.' (укр. бісний);

3.3. külső (fizikai) emberi tulajdonságok: **жірош-жеб** 'gazdag ember' < m. *zsíros zseb* (укр. багач), **бідишний** 'büdös' < m. *büdös* 'ua.' (укр. смердючий), **біровитий** 'az, aki bír' < m. *erős* 'ua.' (укр. витривалий), **гівгірь** 'magas, erős, veszélyes ember' < *hóhér*, N. *hóher* (укр. великий, сильний, небезпечний чоловік), **кóвдош** 'koldus' < m. *koldus*, N. *koldus* 'ua.' (укр. жебрак), **лєленц** 'lelenc' < m. *lelenc* 'ua.' (укр. знай-

да), **лѳвгош** 'lógó(s), csavargó, tétlenkedő' < m. lógó(s), N. lóуgóуs 'ua.' (ukr. прогульник), **нюргаш** 'nyurga' < m. nyurga 'ua.' (ukr. довгов'яза людина), **піціцький** 'picike' < m. picike 'ua.' (ukr. малюсінський), **сегінь**, **сйгінь** 'szegény' < m. szegény 'ua.' (ukr. бідолаха), **сигіняшний** 'szegény' (mn) < m. szegény (ukr. бідний), **чампавый** 'csámpás' < m. csámpás 'ua.' (ukr. кривоногий, клишоногий), **чіношний** 'sudár' < m. csinos 'миловидний' (vö. ukr. іrod. стрункий);

4. Emberi cselekvések

аршовати 'ás' < m. ás (ukr. копати), **байловати(ся)** 'bébelődik, próbálkozik' < m. bajlódik (ukr. пробувати), **бирешіти** 'béreskedik' < m. béreskedik 'ua.' (ukr. працювати найманим пастухом), **бировати**, **бирувати** 'bír' < m. bír, képes 'ua.' (ukr. моги, витримати), **битанговати** 'bitangoskodik' < m. bitangoskodik 'ua.' (ukr. робити нечесні справи), **бичелювати** 'becsül' < m. becsül 'ua.' (ukr. цінити, поважати), **бізовати**, **бізувати** 'bízik' < m. bízik 'ua.' (ukr. довіряти, покладатися), **вагашити** 'vág' < m. vág 'ua.' (ukr. різати), **гайтовати** 'hajt' < *hajt, kerget* 'ua.' (ukr. гнати), **геверовати** 'hever' < m. hever 'ua.' (ukr. лежати), **енгедовати** 'enged' < m. enged 'ua.' (ukr. пускати, дозволяти), **капчати** 'kapsol' < m. kapsol 'ua.' (ukr. включити), **кельтовати** 'költ' < *költ* 'ua.' (ukr. тратити, витрачати), **кібзувати** 'gondolkodik, elmélkedik' < m. képzeli 'уявляти' (ukr. думати, міркувати), **кімловати** 'kémler' < m. kémlel 'ua.' (ukr. придивлятися, спостерігати), **ковдовати** 'koldul' < m. koldul, N. kóуdul 'ua.' (ukr. просити милостиню), **корчолятися** < 'korcsolyázik' < m. korcsolyázik (vö. ukr. іrod. кататися на ковзанах), **ментовати** 'ment' < m. ment 'ua.' (ukr. врятувати), **лармувати** 'lármázik' < m. lármázik 'ua.' (ukr. шуміти), **мийриговати** < m. mérgesít, idegesít 'ua.' (ukr. нервувати, виводити з себе), **навновати** 'megun' < m. megun 'ua.' (ukr. надокучати), **натерхати** 'megterhel' < m. terhel 'ua.' (ukr. навантажити), **нінчен** 'nincsen' < m. nincsen 'ua.' (ukr. нема), **пробаловати** 'próbál' < m. próbál 'ua.' (ukr. пробувати, намагатися), **рунтати** 'elmozdít, hozzáér vmihez' < m. ront, rongál 'псувати' (ukr. зрушувати, чинати), **салашовати** 'szállásol' < m. szállásol 'ua.' (ukr. залишатися на нічлізі), **сановати**, **санувати** 'szán' < m. szán 'ua.' (ukr. жалити), **сокачити** 'szakácskodik' < m. szakácskodik 'ua.' (ukr. куховарити), **тапшати** 'tapsol' < *tapsol* 'ua.' (ukr. плескати в долоні), **тецік** 'tetszik',

< m. *tetszik*, N. *teccik* 'ua.' (ukr. *подобатися*), **фаралловáтися** < m. *fáradozik* 'ua.' (ukr. *втомлюватися*), **фуровáти** 'fúr' < *fúr* m. 'ua.' (ukr. *сверлити*), **хосновáти**, **хоснувáти** 'használ' < m. *használ* 'ua.' (ukr. *користуватися*), **чаловáти**, **чалувáти** 'csal' < m. *csal* 'ua.' (ukr. *обманювати*), **шийталувáти** 'sétál' < m. *sétál* 'ua.' (ukr. *прогулюватися*), **шóрити** 'sorba rendez' < m. *sorba rendez* 'ua.' (ukr. *наводити порядок*);

5. A közigazgatási és politikai élet szókincse

5.1. köznevek: **аняорсáг** 'anyaország' < m. *anyaország* 'ua.' (ukr. *країна у відношенні до її відділених територій*), **вáрош**, **вáрыш** 'város' < m. *város* 'ua.' (ukr. *місто*), **вídик** 'vidék' < m. *vidék, táj* 'ua.' (ukr. *місцевість*), **гатáр**, **готáр**, **хítáр** 'határ' < m. *határ* (ukr. *кордон, межа*), **орсáг** 'ország' < m. *ország* 'ua.' (ukr. *країна*), **яраш** 'járás' < m. *járás* 'ua.' (ukr. *район*);

5.2. helynevek: **Бересáс** 'Beregszász' < m. *Beregszász* (ukr. *hivat. Берегове*); **Бóвтрадь** 'Bótrágy' < m. N. *Bóutrágy* (ukr. *hivat. Батрадь*), **Кáрпатолйо** 'Kárpátalja' < m. *Kárpátalja* (ukr. *hivat. 1919-től Підкарпаття, 1944-től Закарпаття*), **Лéмберг** 'Lemberg' < m. *Lemberg* (ukr. *hivat. Львів*), **Мадярóрсáг** 'Magyarország' < m. *Magyarország* 'ua.' (ukr. *Угорщина*), **Мýнкач** 'Munkács' < m. *Munkács* (ukr. *hivat. Мукачеве*), **Сýвлюш**, **Велýкий Сýвлюш** 'Nagyszőlős' < m. *hivat. Nagyszőlős* (ukr. *1946 óta hivatalosan тükörfordítással Виноградів*), **сéвлюшсýкий** 'szőlősi' < m. *szőlősi* (ukr. *hivat. виноградівський*), **Унгвар** 'Ungvár' < m. *Ungvár* (ukr. *hivat. Ужгород*);

6. A társadalmi élet szókincse

бéреш 'béres' < m. *béres* 'ua.' (ukr. *наймит*), **нéмеш** 'nemes' < m. *nemes* 'ua.' (ukr. *шляхтич*), **солгабýрув** 'szolgabíró' < magy. *szolgabíró* 'ua.' (ukr. *окружний начальник*).

7. Közlekedés, közlekedési eszközök

арсáг, **арсáк** 'országút' < m. *országút* 'ua.' (ukr. *шосейна дорога*), **бiцiглi** 'bicikli' < m. *bicikli*, N. *bicigli* 'ua.' (ukr. *велосипед*), **бóкóр** 'tutaj' < m. *bokor* 'кущ' (ukr. *плит*), **гiнтý(о)в** 'hintó' < m. *hintó*, N. *hintóу* 'ua.' (ukr. *коляска*), **дарáба** 'tutaj' < m. *darab* (ukr. *плит*), **дýнгов** 'kismotorke-rékrár' < m. *dongó*, N. *dungóу* 'ua.' (ukr. *мотоцикл*), **кóцка** 'kockaköves

út' < m. *kocsa* 'куб(ик)' (укр. *дорога, прокладена з кам'яних кубиків*), **кочія** 'kocsi' < m. *kocsi* 'ua.' (укр. *віз, теліга*), **кочіш**, **кочій** 'kocsis' < m. *kocsis* 'ua.' (укр. *візник*), **ярда** 'járda' < m. *járda* 'ua.' (укр. *тротуар*).

8. Mértékegység

дараб 'darab' < m. *darab* 'ua.' (укр. *штука*), **рокаш** 'rakás' < m. *rakás* 'sok' (укр. *куна*), **фалат** 1. 'vminek egy része' < m. *falat* (укр. *частина*); 2. 'szántóföldterület része' < m. *falat* (укр. *частина земельної ділянки*).

9. Kereskedelem, pénzügy

алдомаш 'áldomás' < m. *áldomás* 'ua.' (укр. *могорич*), **вашар** 'vásár' < m. *vásár* 'ua.' (укр. *ярмарок*), **кінчтарський** 'kincstári' < m. *kincstári* 'ua.' (укр. *державний*), **пінги** 'pengő' < m. *pengő* 'ua.' (укр. *грошова одиниця хортистської Угорщини*), **пяц** 'piac' < m. *piac*, N. *pijac* 'ua.' (укр. *ринок*), **філер** 'fillér' < m. *fillér* 'ua.' (укр. *угорська дрібна монета*), **хосен** 'haszon' < m. *haszon* 'ua.' (укр. *користь*), **чаваргаш** 'vándorkereskedő' < m. *csavargó* 'бродяга' (укр. *мандрівний торговець*).

10. Iskola, oktatás

ірка 'irka' < m. *irka* 'ua.' (укр. *шкільний зошит*), **нотес** 'notesz' < m. *notesz* 'ua.' (укр. *записна книжка*), **вошкбла** 'iskola' < m. *iskola*, N. *oskola* 'ua.' (укр. *школа*), **вошколбваний** 'iskolázott' < m. *tanult*, N. *oskolázott* 'ua.' (укр. *освічена людина*), **ошколанський** 'iskolai' < m. *iskolai*, N. *oskolai* 'ua.' (укр. *шкільний*), **фіркати** 'firkál' < m. *firkál* 'ua.' (укр. *писати кривульками*), **церуза** 'ceruza' < m. *ceruza* 'ua.' (укр. *оливець*).

11. Szokások, hagyományok, hiedelmek

босорка(ня) 'boszorkány' < m. *boszorkány* 'ua.' (укр. *відьма*), **босоркунство** 'boszorkányság' < m. *boszorkányság* 'ua.' (укр. *чаклунство*), **босоркун-страшко** 'boszorkánymester' < m. *boszorkánymester* 'ua.' (укр. *чаклун*), **копоршув** 'koporsó' < m. *koporsó*, N. *koporsóu* 'ua.' (укр. *труна, домовина*), **мінден** 'ördög' < m. *minden* 'все' (укр. *біс*), **серінча**, **сирінча** 'szerencse' < m. *szerecsse* 'ua.' (укр. *удача, везіння*), **сохташ** 'szokás' < m. *szokás* 'ua.' (укр. *звичай*), **татош** 'táltos ló' < m. *táltos*, N. *tátos* (укр. *чарівний кінь*), **шаркань** 'sárkány' < m. *sárkány* 'ua.' (vö. укр. *дракон*);

12. Növényvilág

біжолма ‘birsalma; Cydonia oblonga L.’ < m. *birsalma* ‘ua.’ (ukr. айва), **іпиря** ‘eperfa; Morus’ < m. *eperfa* ‘ua.’ (ukr. шовковиця), **ізабелла** ‘izabella’ (szőlőfajta) < m. *izabella* ‘ua.’ (ukr. ізабелла (сорт винограда)), **тенгерія** ‘tengeri; Zea mays’ < m. *kukorica*, N. *tengeri* ‘ua.’ (ukr. кукурудза), **хечепече** ‘csipkerózsa; Rosa canina L.’ < m. *hecsepecs*, N. *hecsepecse* ‘csipkebogyó’ (ukr. шипшина собача).

13. Állatvilág

біка ‘bika’ < m. *bika* ‘ua.’ (ukr. бугай), **бóгар** ‘bogár; Coleoptera’ < m. *bogár* ‘ua.’ (ukr. жук), **гірчок** ‘hörcsög; Cricetus vulgaris’ < m. *hörcsög* ‘ua.’ (ukr. хом’як), **мáргá, мáржйна** ‘marha’ < m. *marha* ‘ua.’ (ukr. худобина), **мóвкyшкa** ‘mókus(ka); Sciurus vulgaris L.’ < m. *mókus(ka)*, N. *móvkuska* ‘ua.’ (ukr. білка), **сúньог** ‘szunyog’ < m. *szunyog* ‘ua.’ (ukr. комар), **фáйтoвий** ‘fajtatiszta’ < m. *fajtiszta* ‘ua.’ (ukr. попродуктивий), **фíриг** ‘féreg’ < m. *féreg*, N. *féireg* ‘ua.’ (ukr. черв’як), **фoвт** ‘raj’ < m. *folt*, N. *fóut* (ukr. зрпая), **чíвдирь** ‘csödör’ < m. *csödör* ‘ua.’ (ukr. жеребець), **чíга-бíга** ‘csigabiga; Gastropoda’ < m. *csigabiga* ‘ua.’ (ukr. слимачок), **чíкíв, чíкúв** ‘csikó’ < m. *csikó* ‘ua.’ (ukr. лоша), **швaб** ‘svábbogár; Periplaneta orientalis’ < m. *svábbogár* ‘ua.’ (ukr. тарган).

14. Egészségügy

битіог ‘betegség’ < m. *beteg(ség)* ‘ua.’ (ukr. хвороба), **битіжний** ‘beteg’ < m. *beteg* ‘ua.’ (ukr. хворий), **гúта** ‘guta’ < m. *guta* ‘ua.’ (ukr. апоплексичний удар, параліч), **кoргáз** ‘kórház’ < m. *kórház* ‘ua.’ (ukr. лікарня), **ментівка** ‘mentő(autó)’ < m. *mentőautó* ‘ua.’ (ukr. швидка допомога), **фрас** ‘frász’ < m. *frász* ‘ua.’ (ukr. бис).

15. Szórákozás, játékok

бургови ‘brúgó’ < m. N. *brúgói* ‘nagybögő’ (ukr. контрабас), **вендеглів** ‘vendéglő’ < m. *vendéglő*, N. *vendéglőű* ‘ua.’ (ukr. ресторан), **кáвийгаз** ‘kávéház’ < m. *kávéház* ‘ua.’ (ukr. кав’ярня), **каріка** ‘körtánc’ < m. *karika* ‘круг’ (vö. ukr. irod. хоровод), **кóруш** ‘kórus’ < m. *kórus* ‘ua.’ (ukr. хор), **кoрчóлі** ‘korcsolya’ < m. *korcsolya* ‘ua.’ (ukr. ковзани), **лóбда, лóпта** ‘labda’ < m. *labda*, N. *lapta* ‘ua.’ (ukr. м’яч), **мулатшáг** ‘mulatság’ < m. *mulatság*, N. *mulacság* ‘ua.’ (ukr. розвага), **нóвта** ‘nóta’ < m. *nóta*

‘ua.’ (ukr. *пісня, мелодія*), **турішта** ‘turista’ < m. *turista* ‘ua.’ (ukr. *турист*), **чárда** ‘csárda’ < m. *csárda* ‘ua.’ (ukr. *корчма, шинок*), **чárдаш** ‘csárdás’ < m. *csárdás* ‘ua.’ (ukr. *чардаш – вид угорського народного танцю*).

16. Termelési szakszavak

16.1. bizonyos szakmák képviselői, tisztségek viselői, egyes társadalmi csoportokhoz tartozó egyének: **активішта** ‘aktivista’ < m. *aktivista* ‘ua.’ (ukr. *активіст*), **бірів** ‘bíró’ < m. *bíró* ‘ua.’ (ukr. *сільський староста*), **борбіль** ‘borbély’ < m. *borbély* ‘ua.’ (ukr. *перукар*), **бóхтар** ‘bakter’ < m. *bakter* ‘ua.’ (ukr. *сторож*), **гáзда** ‘gazda’ < m. *gazda* ‘ua.’ (ukr. *господар*), **гайтів** ‘erdőkerülő’ < m. *hajtó* ‘ua.’ (ukr. *польовий сторож, лісник*), **гэнтиш** ‘hentes’ < m. *hentes* ‘ua.’ (ukr. *м’ясник*), **гóвгерь** ‘hóhéj’ < *hóhéj* ‘ua.’ (ukr. *кат*), **калапóш** ‘kalapos’ < m. *kalapos* ‘vezető pozícióban lévő ember’ (ukr. *керівник*), **керитув** ‘kerítő’ < m. *kerülő*, N. *kerelő* ‘mező- vagy erdőőr’ (ukr. *польовий сторож, наглядач*), **комедіаш** ‘komédiás’ < m. *komédiás* ‘ua.’ (ukr. *комедіант*), **комунішта** ‘kommunista’ < m. *kommunista* ‘ua.’ (ukr. *комуніст*), **мештэр** ‘mester’ < m. *mester* ‘ua.’ (ukr. *майстер*), **попшáг** ‘papság’ < m. *papság* ‘ua.’ (ukr. *духовенство*), **пóрошт** ‘paraszt’ < m. *paraszt* ‘ua.’ (ukr. *селянин, проста людина*), **пюшпийк** ‘püspök’ < m. *püspök* ‘ua.’ (ukr. *єпископ*), **сабўв** ‘szabó’ < m. *szabó* ‘ua.’ (ukr. *кравець*), **сепаратішта** ‘szeparatista’ < m. *szeparatista* ‘ua.’ (ukr. *сепаратист*), **сокáч** ‘szakács’ < m. *szakács* ‘ua.’ (ukr. *кухар*), **танáчош** ‘tanácsos’ < m. *tanácsos* ‘ua.’ (ukr. *радник*), **терорішта** ‘terrorista’ < m. *terrorista* ‘ua.’ (ukr. *терорист*), **фотбалішта** ‘futballista’ < m. *futballista* ‘ua.’ (ukr. *футболіст*), **югáс** ‘juhász’ < m. *juhász* ‘ua.’ (ukr. *вівчар*);

16.2. munkaeszközök: **аршóв, аршўв** ‘ásó’ < m. *ásó*, N. *ársó* ‘ua.’ (ukr. *заступ*), **бáлта** ‘balta’ < m. *balta* ‘ua.’ (ukr. *сокира*), **бігáрь** ‘bige’ < m. *bige* ‘bot, pálcá’ (ukr. *палка*), **бóта** ‘bot’ < m. *bot* ‘ua.’ (ukr. *палка, дрючок*), **гарáдичи** ‘grádics, garádics’ < m. N. *garádics* ‘ua.’ (ukr. *приступка*), **руд** ‘rúd’ < m. *rúd* ‘ua.’ (ukr. *жердина, дишло*), **сарсáма, серсáма** ‘szerszám’ < m. *szerszám* ‘ua.’ (ukr. *інструмент, прилад*), **фийк** ‘fék’ < m. *fék*, N. *féjk* ‘ua.’ (ukr. *гальмо*), **фійса** ‘fejsze’ < m. *fejsze* ‘ua.’ (ukr. *сокира*), **фйрес** ‘fűrész’ < m. *fűrész*, N. *fírész* ‘ua.’ (ukr. *пила*), **фурўв** ‘fűrő’ < m. *fűrő*, N. *furóу* ‘ua.’ (ukr. *свердел*);

17. Katonaság

а́дуй ‘ágyú’ < m. *ágyú* ‘ua.’, **го́нвед** ‘magyar lovasság’ < m. *honvéd* (ukr. *угорська кіннота*), **гусáр** ‘huszár’ < m. *huszár* ‘ua.’ (ukr. *гусар*), **ка-ту́на** ‘katona’ < m. *katona* ‘ua.’ (ukr. *солдат*), **ле́венте** ‘vitéz; katonai kiképzésben részt vevő ifjúsági szervezet tagja’ < m. *levente* ‘ua.’ (ukr. *лицар*), **олгóднодь** ‘alhadnagy’ < m. *alhadnagy* ‘ua.’ (ukr. *молодший лейтенант*), **та́лпаш** ‘gyalogos katona’ < m. *talpas* ‘ua.’ (ukr. *піхотинець*), **фейгóднодь** ‘főhadnagy’ < m. *főhadnagy* ‘ua.’ (ukr. *старший лейтенант*).

18. Mezőgazdasági eszközök

ва́лів ‘vályú’ < m. N. *válóу* ‘ua.’ (ukr. *ночви, годівниця*), **га́тико-шар** ‘hátikosár’ < m. *hátikosár* ‘ua.’ (ukr. *спинна корзина*), **гордів, гор-дуй** ‘hordó’ < m. *hordó*, N. *hordóу* ‘ua.’ (ukr. *бочка*), **канта́р** ‘kantár’ < m. *kantár* ‘ua.’ (ukr. *вездечка*), **ко́шар** ‘kosár’ < m. *kosár* ‘ua.’ (ukr. *корзина*).

19. Természeti jelenségek, domborzat

буркúт ‘borkút’ < m. *borkút* ‘ua.’ (ukr. 1. *кисла мінеральна вода ‘ásványvíz’* 2. *джерело мінеральної води ‘ásványvízforrás’*), **га́ба** ‘hullám; hullámverés’ < m. *hab* (ukr. *морська хвиля*), **косалó(ý)в** ‘kaszáló’ < m. *kaszáló* ‘ua.’ (ukr. *покіс*), **орóнь** ‘arany napsugár’ < m. *arany* ‘золото’ (ukr. *золоте сонячне проміння*), **фа́тєл** ‘esőfátyol’ < m. *fátyol* ‘вуаль’ (a m. *esőfátyol kalkja*) (ukr. *дощова завеса*), **фо́рраш** ‘forrás’ < m. *forrás* ‘ua.’ (ukr. *джерело*), **шейталóв** ‘sétálóhely’ < *sétáló* ‘ua.’ (ukr. *прогулянкова вулиця*), **ча́паш** ‘csapás’ < m. *csapás* ‘ua.’ (ukr. *просіка, стежка*), **теметів, тинитів, тимитів** ‘temető’ < m. *temető* ‘ua.’ (ukr. *кладовище*).

20. Színek

барна́стый ‘barna’ < m. *barna* ‘ua.’ (ukr. *коричневий*), **таркани́-стый** ‘tarka’ < m. *tarka* ‘ua.’ (ukr. *рябий*).

21. Vadászat

вада́ска ‘vadászat’ < m. *vadászat* ‘ua.’ (ukr. *полювання*), **во́дác** ‘vadász’ < m. *vadász* ‘ua.’ (ukr. *мисливець*), **вада́сити** ‘vadászik’ < m. *va-dászik* ‘ua.’ (ukr. *полювати*).

22. Határozószók

бáнно 'bánatosan' < m. *bánatosan* 'ua.' (ukr. сумно), **бáтром, бáторно** 'bátran' < m. *bátran* 'ua.' (ukr. сміливо), **бизувно, бизівно** 1. 'magabiztosan' < m. a m. *biz* valamelyik származékából ered (ukr. *упевнено*), 2. 'bizonyára' < m. *bizonyára* 'ua.' (ukr. *напевне, мабуть*), **бизунь, бizonь, бизунь** 'bizony' < m. *bizony* 'ua.' (ukr. *справді, дійсно*), **гáмішно** 'hamisan' < m. *hamisan* 'ua.' (ukr. *ехидно, лукаво*), **гляба** 'hiába' < m. *hiába, N. hijába* 'ua.' (ukr. *даремно, марно*), **йпен, йппен** 'éppen' < m. *éppen* 'ua.' (ukr. *якраз, саме*), **кédвешно** 'kedvesen' < m. *kedvesen* 'ua.' (ukr. *люб'язно*), **кешéрвешно** *hat* 'keservesen' < m. *keservesen* 'ua.' (vö. ukr. *irod. важко*), **кíпом** 'ilyenképpen, ilyenformán' < m. *képpen* 'ua.' (ukr. *таким чином*), **мýсай** 'muszáj' < m. *muszáj* 'ua.' (ukr. *потрібно, необхідно*), **пíцинько** 'picit' < m. *picit* 'ua.' (ukr. *трошки*), **по-бéтьярськи** 'betyár módra' < m. *betyár módra* (vö. ukr. *irod. по-молодецькому*), **по лигíньськы** 'legényesen' < m. *legényesen* 'ua.' (ukr. *по-парубоцькому*), **пýнтошно** 'pontosan' < m. *pontosan* 'ua.' (ukr. *точно*), **рéндешно** 'rendesen' < m. *rendesen* 'ua.' (ukr. *правильно*), **сíвешно** 'szívesen' < m. *szívesen* 'ua.' (ukr. *сердечно*), **фíномно** 'finoman' < m. *finoman* 'ua.' (ukr. *смачно*), **чíношно** 'szépen' < m. *csinosan* 'миловидно' (ukr. *струнко*), **шўга** 'soha' < m. *soha* 'ua.' (ukr. *ніколи*).

23. Számnevek

гáром 'három' < m. *három* 'ua.' (ukr. *три*), **йзир** 'ezer' < m. *ezer* 'ua.' (ukr. *тисяча*).

24. Segédszók

24.1. kötőszók: **авáть** 'avagy' < m. *avagy* 'ua.' (ukr. *або*), **вaдь, вaть** 'vagy' < m. *vagy* 'ua.' (vö. ukr. *або*), **пéдик, пíдик** 'pedig' < m. *pedig* 'ua.' (ukr. *але, проте*);

24.2. indulatszók: **гóйра** 'hajrá' < m. *hajrá* 'ua.' (ukr. *ироd. ура*), **éне-бéне** 'ejnye-bejnye' < m. *ejnye-bejnye* 'ua.' (vö. ukr. *тъху!*), **ййен** 'éljen!' < m. *éljen* 'ua.' (ukr. *хай живе!*);

25. Egyéb

ба́гов 'semmisség' < m. *bagó*, N. *bagó* 'жувальний тютюн' (ukr. *нікчемність*), **бороцко́вий** 'barack-' < m. *barack-* 'ua.' (ukr. *абрикосо-вий*), **валóвшний, валу́шний** 'használható valamire (tárgyról)' < m. *való* (ukr. *придатний*), **дудурува́ти** 'dudorodik' < m. *dudorodik* 'ua.' (ukr. *ви-пирати*), **жіванський** 'zsivány-' < m. *zsivány-* 'ua.' (vö. ukr. ірод. *злодій-ський*), **каріко́вий** 'karika-' < m. *karika-* 'ua.' (ukr. *круглий*), **класікуш** 'klasszikus' < m. *klasszikus* 'ua.' (ukr. *класичний*), **оро́нь** 'arany' < m. *arany* 'ua.' (vö. ukr. ірод. *золото*), **ороньо́вий** 'arany-' < m. *arany-* (mn.) 'ua.' (ukr. *золотий*), **сигіня́шность** 'szegénység' < m. *szegénység* 'ua.' (ukr. *бідність*), **шор** 1. 'sor' < m. *sor* 'ua.' (ukr. *ряд*), 2. 'rend' (ukr. *поря-док*), **фа́тьол** 'szomorúság fátyla' < m. *fátyol* (ukr. ірод. *пелена смутку*), **цімбо́рський** 'baráti' < m. *baráti* 'ua.' (ukr. *який належить друго-ві*), **яндик** 'ajándék' < m. *ajándék* 'ua.' (ukr. *подарунок*).

Több fogalomkörben archaizmusokat találunk (számuk meghaladja a harmincat). A szakmák, a mesterségek, a tisztségek, a katonaság, a pénz-ügyek és pénznemek, a földterület, a közlekedési eszközök fogalomkörébe tartozó szavak közül több is elavult, archaikus rétegét alkotja nemcsak az átadó nyelvnek/nyelvjárásoknak, hanem az átvevő nyelvnek is. Ezek a következők: **аду́в** 'ágyú' (ukr. *гармата*), **бе́реш** 'béres' (ukr. *наймит*), **бире-ші́ти** 'béreskedik' (ukr. *працювати найманом пастухом великої рога-тої худоби*), **бі́рів** 'bíró' (ukr. *сільський староста*), **бі́рток** 'birtok' (ukr. *маєток*), **бо́ко́р** 'tutaj' < m. *bokor* 'кущ' (ukr. *пліт*), **борбі́ль** 'borbély' (ukr. *перукар*), **буділа́рош** 'bugyelláris' (ukr. *гаманець*), **будюго́ви** 'bugyogó' (ukr. *жіночі труси, шаровари*), **га́йтів** 'erdőkerülő' (ukr. *польо-вий сторож, лісник*), **гара́дічі** 'grádics, garádics' (ukr. *приступка*), **гін-ту́(о)в** 'hintó' (ukr. *коляска*), **го́нвед** 'magyar lovasság' (ukr. *угорська кіннота*), **гуса́р** 'huszár' (ukr. *гусар*), **дара́ба** 'tutaj' < m. *darab* 'шматок, скибка' (ukr. *пліт*), **і́рка** 'írka' (ukr. *шкільний зошит*), **каштéль, каш-ті́ль** 'kastély' (ukr. *палац*), **кериту́в** 'kerülő' (ukr. *польовий сторож, на-глядач*), **кі́нчтарський** 'kincstári' (ukr. *державний*), **кіша́ссоня** 'kissaszony' (ukr. *панна, дівчина*), **ле́венте** 'vitéz; katonai kiképzésben részt ve-вő ifjúsági szervezet tagja' (ukr. *лицар*), **не́меш** 'nemes' (ukr. *шляхтич*), **олго́дноть** 'alhadnagy' (ukr. *молодший лейтенант*), **пéнге** 'pengő' (ukr. *грошова одиниця хортистської Угорщини*), **по́рост** 'paraszt' (ukr. *селя-*

нин, проста людина), солгабірров ‘szolgabíró’ (ukr. *окружний начальник*), талпаш ‘sorkatona’ (ukr. *рядовий солдат*), танáчoш ‘tanácsos’ (ukr. *радник*), таплóвка ‘pénztárca’ (ukr. *гаманець*), ўэш, вўйош ‘ujjas’ (ukr. *піджак із сукна, куртка*), фейгóднодь ‘főhadnagy’ (ukr. *старший лейтенант*).

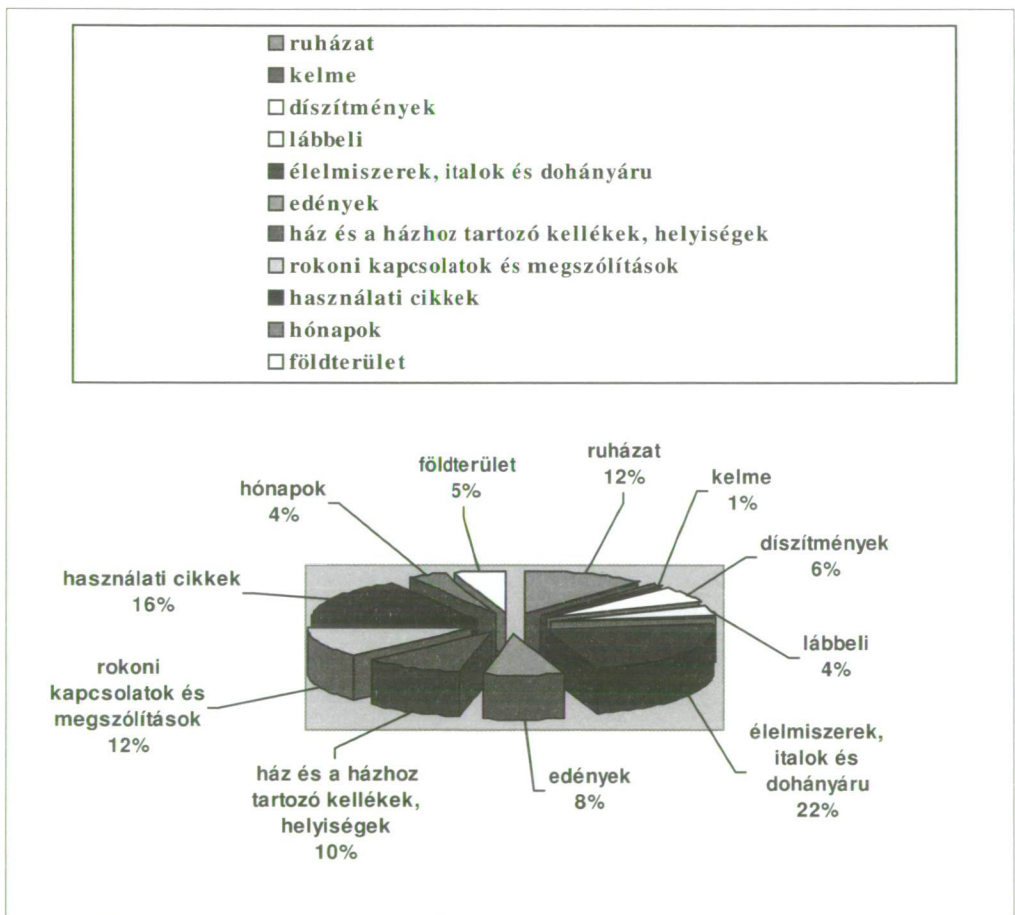
A példák alapján látható, hogy a legtöbb szó (összesen 114) az életvitel szókincséhez tartozik (vö. 3., 4. ábra). Ez azt bizonyítja, hogy a magyar és a ruszin nép elsősorban a hétköznapi élet területén volt kapcsolatban egymással. Viszonylag számottevők a termelési szakszavak, a személynevek, az emberi testrészek, a tulajdonságok és a cselekvések fogalomkörök példáinak aránya is (vö. 2. ábra).

2. ábra: A ruszin irodalomban előforduló hungarizmusok számadatai, illetve százalékos aránya

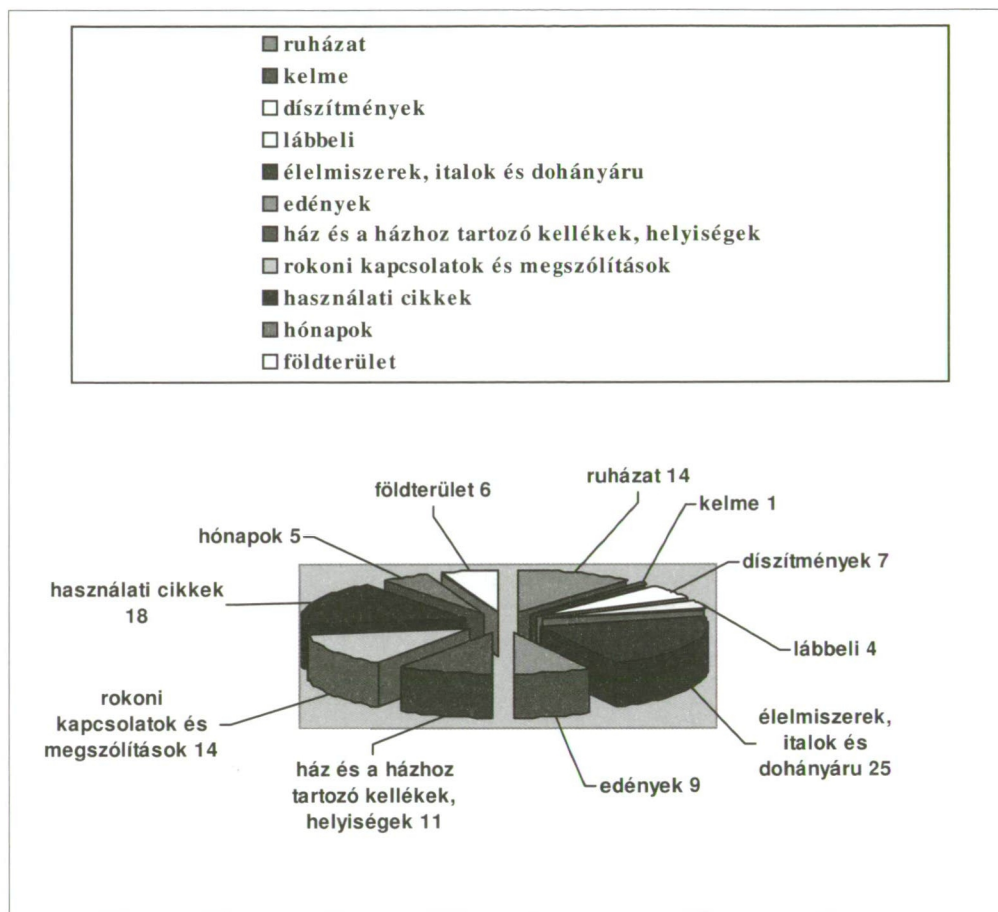
Fogalomkörök	Számadat	Százalékos arány
1. Az életvitel szókincese	114	27,2 %
2. Személynevek	20	4,8 %
3. Emberi testrészek, tulajdonságok	55	13,1 %
4. Emberi cselekvések	35	8,4 %
5. A közigazgatás és politikai élet szókincese	15	3,6 %
6. A társadalmi élet szókincese	3	0,7 %
7. Közlekedés, közlekedési eszközök	10	2,4 %
8. Mértékegység	3	0,7 %
9. Kereskedelem, pénzügy	8	1,9 %
10. Iskola, oktatás	7	1,7 %
11. Szokások, hagyományok, hiedelmek	9	2,1 %
12. Növényvilág	5	1,2 %
13. Állatvilág	13	3,1 %
14. Egészségügy	6	1,4 %
15. Szórakozás, játékok	12	2,9 %
16. Termelési szakszavak	34	8,1 %
17. Katonaság	8	1,9 %
18. Mezőgazdasági eszközök	5	1,2 %
19. Természeti jelenségek, domborzat	10	2,4 %

20. Színek	2	0,5 %
21. Vadászat	3	0,7 %
22. Határozószók	20	4,8 %
23. Számnevek	2	0,5 %
24. Segédszók	6	1,4 %
25. Egyéb	14	3,3 %
Összesen:	419	

3. ábra: Az életvitel szókinccse (százalékos arány)

4. ábra: Az életvitel szókinccse (számadat)

FORRÁSMŰVEK

- Бордуляк, Т. 1988, *Твори*. Київ, 366 р.
- Керча, І. 2002, *Утцюзнина: Читанка для недільні школи*. Ужгород, 190 р.
- Керча, Т. 2003, *Было ци не было*. Ужгород, 175 р.
- Кешеля, Д. 1993, *Державна копоня, або Листи до пана Президента*. Ужгород, 63 р.
- Кешеля, Д. 1997, *Жіванський світ: Роман із народного життя у трьох серіях*. Ужгород, 188 р.
- Крудій, Д. 2002, *Наші добрі русини*. Magyarról fordította Kerča I. Мішкольц–Ужгород, 157 р.
- Маковей, О. 1990, *Твори в двох томах, т. 2*. Київ, 526 р.
- Мартович, Л. 1949, *Вибрані твори*. Київ, 226 р.
- Мідянка, П. 1994, *Фараметлики*. Ужгород, 64 р.
- Мідянка, П. 1999, *Зелений фирес: Поезії*. Ужгород, 138 р.
- Мідянка, П. 2001, *Трава господня*. Ужгород, 32 р.
- Петровцій, І. 1999, *Наші и нинаші співанкы*. Ужгород, 144 р.
- Петровцій, І. 2004, *Послідні співанкы: Русинська поезия*. Ужгород, 160 р.
- Потушняк, Ф. 1973, *Честь роду*. Ужгород, 246 р.
- Потушняк, Ф. 1980, *Твори*. Київ, 495 р.
- Станинець, Ю. 1991, *Юра Чорний*. Ужгород, 254 р.
- Станинець, Ю. 2006, *Сусіди (роман)*. Ужгород, 398 р.
- Стефанік, В. 1977, *Новели*. Ужгород, 175 р.
- Фантич, В. 1997, *Отцюзнино, русинська, християнська!* Ужгород, 162 р.
- Фединишинець, В. 1999, *Мы – слызинка на земли*. Ужгород, 78 р.
- Фединишинець, В. 2002, *Аванте, Авангарде! Модирні стихи на карпато-рутенському языкови*. Ужгород, 51 р.
- Федькович, Ю. 1953, *Вибрані твори*. Львів, 308 р.
- Чендей, І. 1980, *Кринична вода: Повість*. Ужгород, 284 р.
- Черемшина, М. 1952, *Вибрані твори*. Ужгород, 358 р.
- Чучка, П. 1992, *Вичурки по-баранинські: Закарпатська застільна книга у 2-х томах*. Том перший і останній. Баранинці–Ужгород, 120 р.

IRODALOM

- Барань, Є. 2009, Лексичні гунгаризми у творах українських письменників Закарпаття. *Українська мова, № 2*. Київ: Інститут української мови НАН України, 56–69.
- Барань-Комари, Е. 2008, Отражение влияния венгерского языка на закарпатский диалект украинского языка в процессе межъязыковых взаимодействий. В кн.: Балущ, Т.В. (отв. ред.) – Стариченок, В.Д. – Кудреватых, И. П., *Взаимодействие и взаимопроникновение языков и культур: состояние и перспективы. Материалы Международной научной конференции г. Минск, 20–21 марта 2008 г. в 2 ч., ч. 2*. Минск, 7–9.

- Барань-Комарі, Є. 2005, До питання про угоризми у народній мові карпатоукраїнців (русинів) Закарпаття. *Studia Russica* XXII. Budapest, 115–129.
- Барань-Комарі, Є. 2008, Угорські лексичні запозичення у закарпатській русинській народній мові: на основі збірки поезій Івана Петровця «Наші и нинаші співанки». In: Moser, M. – Zoltán, A. (Hrsg.), *Eine geteilte Nation in Österreich-Ungarn: Die Ukrainer (Ruthenen, Russinen) im Blickfeld von Wien und Budapest*. (Slavische Sprachgeschichte, Bd. 4.) Wien–Budapest, 193–216.
- Васовчик, В.Ю. 1982, Лексичні мадяризми у збірнику українських казок «Біля райських воріт» під редакцією І. Сенька. В кн.: *Лексика української мови в її зв'язках з сусідніми слов'янськими і неслов'янськими мовами*. Ужгород, 121–122.
- Дже, Л. 1961, К вопросу о венгерских заимствованиях в закарпатских памятниках XVI–XVIII вв. *Studia Slavica* VII. Budapest, 139–176.
- Дуличенко, А.Д. 1998, Языки малых этнических групп: статус, развитие, проблемы выживания. В кн.: Duličenko, A.D. (red.), *Языки малые и большие... In tethoriat acad. Nikita I. Tolstoi*. (= Slavica Tartuensia IV). Tartu, 26–36.
- Дуличенко, А.Д. 2008, *Письменность и литературные языки Карпатской Руси (X–XX вв.)*. Ужгород.
- Лизанец, П.Н. 1976, *Венгерские заимствования в украинских говорах Закарпаття: Венгерско-украинские межъязыковые связи*. Будапешт.
- Лизанец, П.М. 1965а, Лексичні мадяризми в художніх творах О. Духновича. В кн.: *Літературна та педагогічна спадщина О. Духновича. Тези доповідей та повідомлень до наукової сесії, присвяченої 100-річчю з дня смерті О. Духновича*. Ужгород, 51–55.
- Лизанец, П.М. 1965б, Діалектизми-мадяризми та їх стилістичні функції в романі М.І. Томчания «Жменяки». В кн.: *Тези доповідей до XIX наукової конференції. Серія мовознавча*. Ужгород, 71–75.
- Мокань, А.А. 1977, Лексические унгаризмы в мараморошских украинских говорах. В кн.: *Вопросы финно-угорской филологии, вып. 3*. Ленинград, 100–124.
- Орос, В.И. 1997, Сохранение иноязычных элементов в речи населения Закарпатья на материале с. Стеблевка (Салдобош) Хустского района. *Acta Hungarica*. Ужгород, 27–35.
- Фекета, И.И. 1977, Венгерские заимствования в закарпатских рукописях XVII ст. В кн.: *Исследование финно-угорских языков и литератур в их взаимосвязях с языками и литературами народов СССР. Тезисы докладов Всесоюзного научного совещания финно-угроведов*. Ужгород, 78.
- Bakos Ferenc 1989, A magyar szókészlet román elemei. In: Balázs J. (szerk.), *Nyelvünk a Duna-tájon*. Budapest, 47–94.
- Csopey László 1881, Magyar szók a rutén nyelvben. *Nyelvtudományi közlemények* XVI, 270–294.
- Dezső László 1989, *A XVI–XVIII. századi kárpátukrán nyelvmélekek magyar jövevényszavai*. Budapest.

- Kniezsa István 2000, Magyar–szláv nyelvi érintkezések. In: Szekfű Gyula (szerk.), *A magyarság és a szlávok*. Budapest, 137–152.
- Lizanec P. M. 1970, *Magyar–ukrán nyelvi kapcsolatok: a kárpátontúli ukrán nyelvjárások alapján*. (Egyetemi jegyzet.) Uzshorod.
- Mazuch Ede 1986, Magyar szók a hazai rutén nyelvben. *Magyar Nyelvőr* XXV, 298–299.
- Rot Sándor 1989, A magyar–ukrán nyelvi kölcsönhatás. In: Balázs J. (szerk.), *Nyelvünk a Duna-tájon*. Budapest, 351–401.
- Zoltán András 2001, A szláv mikronyelvek helyzete és fennmaradási esélyei. *Kisebbségkutatás* 10, № 3, 534–537.

РЕЗЮМЕ

Тематична класифікація гунгаризмів на основі літературних творів русинських письменників Західної України

У статті розглянуто тематичну класифікацію гунгаризмів на основі літературних творів русинських письменників Західної України. Звернено увагу на історію дослідження проблем тематичної класифікації гунгаризмів у працях українських та угорських мовознавців. Виділено двадцять п'ять тематичних груп, до яких віднесено 419 угорських лексичних одиниць. Зіставлено тематичні групи гунгаризмів у західноукраїнських говорах та літературних творах. З'ясовуються питання полісемії гунгаризмів.

На основі тематичних груп з'ясовано, що найбільше гунгаризмів віносяться до тематичної групи «побутова лексика», яка поділяється на одинадцять підгруп (114 лексичних одиниць). Це є доказом того, що угорці та русини мали повсякденні стосунки в першу чергу на побутовому рівні. Відносно велика кількість слів угорського походження ввійшла до таких тематичних груп: «назви частин тіла людини та її властивостей» (55 лексичних одиниць), «назви дій» (35 лексичних одиниць) та «слова виробничо-професійної лексики» (34 лексичних одиниць).